

HØFLIGHED SOM

Vi elsker det naturlige og uforfalskede. Især når det gælder børn. Men det er ikke altid en fornøjelse at være i selskab med Det naturlige Barn. Der er behov for, at høfligheden kommer ind i pædagogikken igen og sikrer, at naturligheden bliver til at holde ud.

FILTER

* Når vi finder en person ufordærvet i sit væsen, finder vi personen naturlig. For så er enhver påtagethed væk. Autentisk kalder vi sådan en person. Men vi finder også den modsatte opfattelse af det naturlige; som et udtryk for en primitiv adfærd, vi ikke vil finde os i, fordi den falder uden for det, vi opfatter som civiliseret adfærd. Det moderne, naturlige barn er nogle gange nemt at omgås, fordi det er så uforfalsket - andre gange ganske u-udholdeligt.

Lektor Lars Geer Hammershøj, Institut for Pædagogisk Filosofi, ser en tendens til, at vores syn på det moderne barns natur gør, at vi mister muligheden for at forme det:

"Vores forfremmelse af barnet til at være et stykke kompetent natur betyder, at børns naturlige tilbøjelighed til at være gode til at lege og finde på nye lege anses for værdifuld. Det er ikke mere bare det rene pjat, men vigtigt for både barnets egen udvikling og for landets konkurrenceevne. Så på denne vis

"VI STÅR OVER FOR EN HELT NY TYPE AF INDIVID".

værdsætter vi barnets natur som kreativt menneske. Problemet er ikke længere at gøre barnet selvbestemmende, det tager vi for givet. Problemet er at komme til at kultivere barnets selvbestemmelse. Barnet vil ikke alene bestemme, men vil bestemme alt for meget selv. Det er også konsekvensen af, at den emancipatoriske pædagogik har sejret. Vi står over for en helt ny type af individ, der ikke lader sig forme på samme vis som tidligere." siger Lars Geer Hammershøj.

FRA DYR TIL MENNESKE

I artiklen "Det lille selvdannende menneske" har Lars Geer Hammershøj i grove træk skitseret tre forskellige syn på barnets natur:

I kristendommen er barnets natur bestemt som arvesynd. På linje med Adam og Eva bliver barnet betragtet som et dyrisk og syndefuldt væsen: Et stakkels sukkende dyr. Af samme grund bliver dåben central, for gennem dåben kan arvesynden forlades. Dåben er på én gang renset for synd og adgang til det menneskelige fællesskab.

I oplysningstiden får naturen også en negativ værdi. Barnet fødes stadig som dyr, er ikke syndigt, men repræsenterer en råhed, som skal slibes til. Opdragelsen bliver central for at få tæmmet barnets rå natur og gør barnet til herre over sine tilbøjeligheder. Målet for opdragelsen var, at barnet skulle blive til menneske. For oplysningsfilosoffen par excellence Immanuel Kant betød det at være myndig ved at være i stand til at betjene sig af sin forstand uden en andens ledelse.

Og i dag er Lars Geer Hammershøjs diagnose, at vi fra første færd opfatter barnet som et lille menneske;

"Idéen om, at barnets natur er at være menneske ligesom os andre, fødes med reformpædagogikkens gennembrud i

1970'erne. Denne idé har vundet hegemoni. Det er ikke alene naturligt for os at opfatte barnet som et menneske, vi opfatter det også som et kompetent menneske."

Men er dette menneske til at holde ud i al sin naturlighed? Hvor er vi havnet, når forestillingen om en overgang fra en naturtilstand til en civiliseret voksentilstand synes afbrudt? Et godt eller dårligt sted?

Adjunkt Sune Frølund, Institut for Pædagogisk Filosofi, forsker i, om naturlighed kan have en etisk værdi for pædagogikken. Sune Frølund mener, at dette spørgsmål vanskeligt lader sig besvare entydigt:

"De færreste af os går gennem livet uden at erfare, at sådan er en person i sit væsen – i sin naturlige, umiddelbare og måske

endda i visse tilfælde sin lykkeligste tilstand. Det kan vi godt lide, omvendt kan vi heller ikke sige os fri for at nære et håb om, at barnet også gerne skulle vise sig modtageligt for at lade sig forme. Mit udgangspunkt er, at man ikke kan forstå sig selv uden at forstå sig som udtryk for en eller anden form for natur, der ikke er lavet. Det vil sige ikke er kultiveret som udgangspunkt. Vi lever af og med, at der er en forskel mellem natur og kultur. Forskellen opretholdes gennem hele livet. Det vil sige, at vi hele tiden forhandler om denne forskel ud fra sociale værdier. Også selv om forhandlerne ofte har en tendens til at opgradere deres værdier til at være naturlige.”

NATUREN EKSISTERER IKKE

Sune Frølund mener, at vi i løbet af de sidste 30-50 år har set en voksende kritik af forestillingen om, at der skulle findes natur.

”Forestillingen om en menneskelig natur er ofte blevet afsløret som konservativ ideologi, ren konvention og som forklædning for et disciplineringsprogram af tvivlsom karakter. Hverken klassesamfundets ulighed eller heteroseksualitet er mere indlysende naturligt”.

I dag er det især konstruktivistiske videnskabssteoretikere, der prøver at overbevise os om, at naturen ikke eksisterer.

”At ville afskaffe det naturlige har umiddelbart en kolossal, frigørende effekt, men bringer os også nemt ud i den rene vilkårlighed. I det lys synes jeg, at naturvidenskabernes mobilisering i form af satsning på moderne neurologi, hjerneforskning og evolutionsteori er et velgørende angreb på reduktionen af naturen til social konstruktion. På den anden side risikerer den naturvidenskabelige tilgang at få os for langt ud ad den naturlige tangent. Denne tilgang frigør os dog også. Nu bare fra kulturens byrde. Problemet er, at naturvidenskaben ofte hænger sammen med et meget firkantet natursyn, der i værste fald fjerner vores frihed. I bedste fald er konsekvensen, at den naturvidenskabelige tilgang giver et harmløst videnskabeligt belæg for noget, vi vidste i forvejen fra vores dagligdag. Hvis naturlighed skal have

en pædagogisk værdi, må vi nytænke forholdet mellem det ulavede og det konstruerede dialektisk,” siger Sune Frølund.

UROENS NATURLIGHED

Når diskussionen drejer sig om uro i de danske skoleklasser, kommer forskellige strategiske moduleringer til udtryk. Fra PISA-undersøgelsen 2003 ved vi, at danske skoleklasser er blandt de mest urolige i verden. Undersøgelsen viste blandt andet, at 69 procent af eleverne var enige eller meget enige i, at ”min klasse er meget larmende”, og 78 procent bekræftede, at de tit eller nogle gange blev forstyrret af støj. Men hvad gør læreren ved det – det man fristes til at karakterisere som en tendens til social autisme? Ja, der gøres noget forskelligt. Og lærerens intervention eller mangel på samme demonstrerer det menneske- og natursyn, der ligger til grund for den pædagogiske strategi.

Den frigjorte pædagog tror på barnets godmodige udfoldelse af sin dydige natur: For naturligtvis bliver det dydige barn

”BARNET VIL IKKE ALENE BESTEMME, MEN VIL BESTEMME ALT FOR MEGET SELV”.

voksen af sig selv. Af samme grund lader denne pædagog sig næppe mærke med uroen som udtryk for andet end naturlig virkelyst.

I en nabogade befinder den frigørende pædagog sig. Han er optaget af at tilrettelægge rammerne for de pædagogiske processer på en måde, så de fjerner forhindringer og disharmonier i forhold til barnets naturlige interesser og personlige integritet. Tilsammen har den frigjorte og den frigørende pædagog, den kulturradikale og den socialistiske pædagogik, dannet en alliance gennem de sidste 30 år. Allierede har de været i modstanden mod den autoritære pædagogik. For →

den autoritære pædagog er barnets natur noget negativt. Det vil sige noget, som skal bearbejdes eller modarbejdes. Men i dag har vi det mindre godt med den autoritære pædagog, der skælder ud og sanktionerer overtrædelse af skrappe regler. Til gengæld er vi stillet over for konsekvenserne af de succesfulde frihedspædagogikker.

HØFLIGHEDSKRISE

I Asterisk nummer 16 fra 2004 skriver filosofen Arno Victor Nielsen en kommentar, der hedder 'Åh så fucking autentisk'. Her skriver han, at disciplinkrisen har forvandlet sig til en høfligheds-krise, hvor problemet er en elementær mangel på hensyntagen til andre. Det kæder han sammen med en ny uforskammethed, som kan føres tilbage til et kultur- og værdiforvalg.

hvem som skal forme dig – andre eller dig selv – så har du brug for at forme din natur for at være tålelig at omgås. Filosofen Rousseau taler for, at pædagogen skal sætte et læhegn op om eleven. Og derved altså afskærme hende el. ham fra social omgang med andre, fordi det er denne omgang, som gør, at den sunde selvkærlighed bliver til egoisme i det borgerlige samfund. Jeg mener, at læhegnet skal væk, så vores natur kan blive kultiveret, som det er dens natur at blive. I vores konkrete situation betyder det, at der er brug for at kultivere en høflighed på ny. Med udgangspunkt i, at vi er havnet i et individualiseret fællesskab." ■

Af Claus Holm
clho@dpu.dk

"IDEALET ER DEN FULDENDTE STRIPEASE".

Han skriver:

"Dette forfald hænger snævert sammen med en kulturpraksis, der frembringer myten om dette autentiske, kulturelt uformidlede selv. En autentisk kerne, som repræsenterer det individuelle, omgives af et kulturelt hylster, som skjuler og tildækker den højt skattede personlighed. Den uniformerede, samfundsmæssige spændetrøje har man ingen respekt for. Idealet er den fuldendte striptease. At være uhøflig er så det samme som at være sand. Den hellige er en løgner og en hykler. Man skal være hensynsløs og ærlig. Ekspressivitet betyder, at man afslører sin helt naturlige personlighed."

Midlet mod for meget natur er ikke autoritær pædagogik. Vi kan for tiden ikke tåle at være formende formyndere. Derfor må vi have individerne til selv at ville forme sig i forhold til sig selv og andre. Til selv at pålægge sig en socialt passende optræden. Høflighed kommer af samme grund i høj kurs. For høflige mennesker håndterer en social situation uden at ødelægge det for sig selv eller for andre. Høflighedens grundfunktion var at danne hofadelen. For at få adgang til hoffet skulle mennesket gøres høfligt. Adelsmærket – anerkendelse som en høflig person – opnås ved at følge mere eller mindre detaljerede adfærdsregler. Det er vejen ud af naturtilstanden, hvor alt var tilladt.

Sune Frølund er enig i behovet for sociale høflighedsregler:

"Overgangen fra natur til socialitet sker ikke af sig selv, ligesom den heller ikke må ske mod naturen. Det vil sige, at uanset

SUNE FRØLUND

Adjunkt ved Institut for Pædagogisk Filosofi, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Mag.art. i filosofi og forsker blandt andet i forholdet mellem natur og dannelse. Forfatter til artiklen 'Natur og dannelse', i Pædagogikkens filosofi – tanker om menneskets frembringelse, redigeret af Anne-Marie Eggert Olsen, udgivet på Roskilde Universitetsforlag 2004.

WWW | www.dpu.dk/om/sufr

LARS GEER HAMMERSHØJ

Lektor ved Institut for Pædagogisk Filosofi, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Cand.mag. i idéhistorie og ph.d. i sociologi. Forsker i forholdet mellem selvdannelse og socialitet. Forfatter til bogen 'Selvdannelse og socialitet: Forsøg på en socialanalytisk samtidsdiagnose', DPU's Forlag 2003.

WWW | www.dpu.dk/om/lgha